

Protocol begeleiding meer- en hoogbegaafde kinderen

Inleiding

In dit protocol beschrijven we de aanpak van meer en hoogbegaafde kinderen bij ons op school. In dit protocol beschrijven we de doelgroep, de signalering, de begeleiding en tot slot de organisatie binnen school.

1. Achtergrondinformatie

Wat is een ontwikkelingsvoorsprong?

Het kind loopt op een of meerdere gebieden op leeftijdsgenoten voor in de ontwikkeling. Tot acht jaar is het mogelijk dat deze voorsprong kleiner wordt. Daarom spreken we nog niet van (hoog)begaafdheid.

Wat is (hoog)begaafdheid?

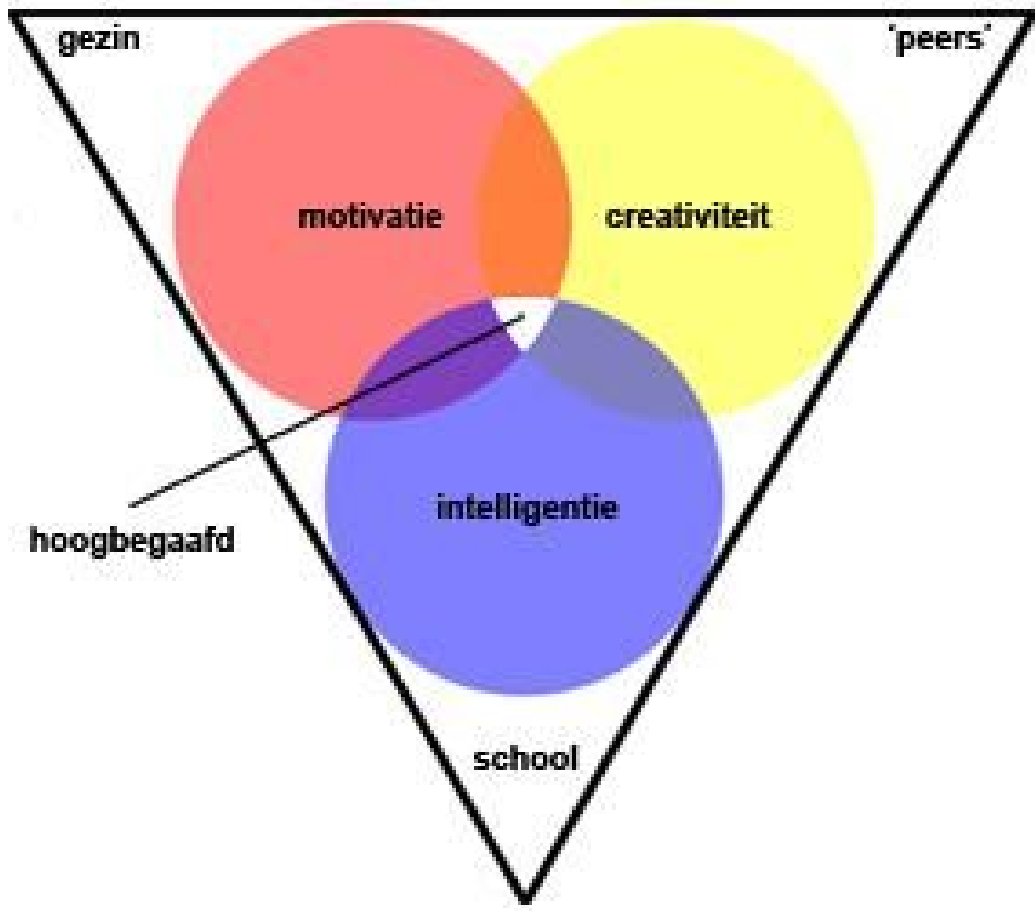
(Hoog)begaafden hebben een hoger denkniveau op een of meerdere gebieden*. Het betreft een overstijgende manier van denken, die niet is aangeleerd en waar het kind geen zichtbare moeite voor doet.

*cognitief, sociaal, artistiek en creatief (out-of-the box denken)

Theorie

Het onderstaande model van Renzulli wordt vaak gebruikt om hoogbegaafdheid is opgebouwd uit te leggen. Hoogbegaafdheid bestaat dan uit 3 gebieden:

- **Motivatie**
Hierbij gaat het er om of een kind gemotiveerd is om dingen te doen, ontdekken of zich in zaken te verdiepen. Het gaat dan niet alleen om schoolse zaken (soms juist helemaal niet) maar om alles wat een kind leuk vindt om te doen. Wanneer een kind gemotiveerd is om iets te bereiken zal het ook doorzetten om dit te bereiken.
- **Creatief denken**
Dit is een originele manier van over dingen nadenken. Vaak herken je dit bij hoogbegaafde kinderen doordat ze bestaande informatie combineren tot iets nieuws, creatieve uitingen hebben en out of the box kunnen denken.
- **IQ > 130**
Een Intelligentie Quotiënt van 130 of meer bij een erkend en door een psycholoog uitgevoerd intelligentieonderzoek.

2. Signalering

Het is cruciaal om tijdig te signaleren. Mogelijke risico's zijn:

- Onderpresteren, aanpassen aan de omgeving.
- Moeite met automatiseren; alles redenerend oplossen.
- Niet tot leren kunnen komen (strategieloos werken, gewoon weten)

Signalering op school

De eerste signalering vindt plaats binnen zes weken na de eerste dag op school. De volgende signaleringen zijn in groep 4 en in groep 7. De signalering gaat als volgt:

1. De leerkracht neemt de signaleringslijst van Desiree Houkema en de checklist onderpresteerders door.
2. Vervolgens bekijkt de leerkracht of er kinderen zijn met zeer wisselende scores op methodetoetsen en CITO-toetsen.
3. De kinderen die dan opvallen, worden via de **Quickscan** ingevoerd in het Digitaal Handelingsplan Hoogbegaafdheid (DHH). Bij kinderen die opvallen bij de quickscan, wordt meteen ook de **signalering** binnen het DHH ingevuld, eerst alleen door de leerkracht.

Het DHH is een interactief instrument, dat ondersteunt bij de begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen.

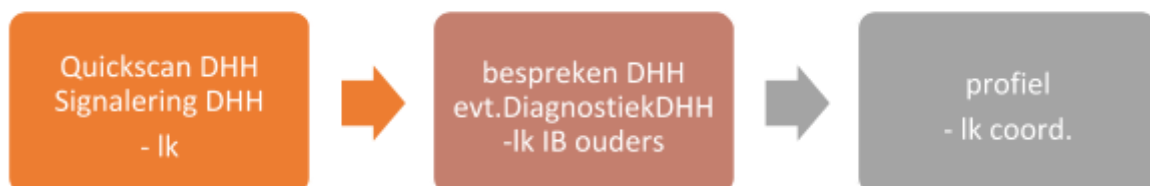
We zijn alert bij kinderen met dyslexie, AD(H)D, autisme en dyscalculie. Ook bij deze kinderen kan sprake zijn van (hoog)begaafdheid, maar dit is moeilijker te signaleren. Bij deze kinderen gebruiken we de signaleringslijst 'signalering hoogbegaafdheid in combinatie met...¹.

4. Na het invullen van de signalering in het DHH gaat de leerkracht altijd in gesprek met de IBer. Ouders worden hiervan op de hoogte gesteld. Hierna wordt mogelijk het onderdeel diagnostiek van het DHH verder ingevuld door ouders, kind en leerkracht. Het DHH geeft daarna adviezen over onderwijsbehoefte.
5. Zodra een kind als mogelijk (hoog)begaafd uit de signalering is gekomen en we al beschikt over de eerste adviezen uit het DHH, is de laatste stap om het kind in het juiste profiel te zetten.

¹ Zie bijlage = Signalering hoogbegaafdheid in combinatie met...

Wij gaan uit van de zes Herziene Profielen van Begaafden en Getalenteerden²:

1. De succesvolle; presteert goed, is wel afhankelijk.
2. De creatieve; daagt zichzelf en de omgeving uit.
3. De onderduikende; is onzeker en liever onzichtbaar.
4. De risico lopende; is roekeloos en heeft onrealistische verwachtingen.
5. De dubbel/meervoudig bijzondere; is gefrustreerd en lijkt zwak.
6. De zelfstandige; presteert goed, is (te) zelfstandig.

² Zie bijlage = Herziene Profielen van Begaafden en Getalenteerden

3. Begeleiding

Hieronder beschrijven we globaal de begeleiding van (hoog)begaaften.

De begeleiding wordt altijd worden afgestemd op het profiel van de leerling. Dit gaat in overleg met de coördinator (hoog)begaaften.

Onderbouw

Na de signalering wordt samen met de coördinator bekeken wat de onderwijsbehoeftes van het kind zijn. Er wordt een handelingsplan opgesteld.

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong moeten de kleuterfase in zijn geheel doorlopen. We schrappen nooit in het onderwijsaanbod op motorisch en sociaal gebied. De nadruk ligt bij deze kinderen op het 'leren leren', omdat ze doorgaans het automatiseren overslaan. Feedback op het proces is daarom onontbeerlijk.

- Wat moet ik leren?
- Hoe kan ik dat leren?

Het profiel van het kind bepaalt hoe dit 'leren leren' wordt ingevuld. Hierbij kan ook gebruik worden gemaakt van de Integratiematrix voor kleuters³.

Alle onderbouwen zijn verrijkt om te verdiepen en verbreden. Kinderen kunnen spelenderwijs leren en komen veel open opdrachten tegen:

- Hoeken met vreemde voorwerpen
- Mogelijkheden om hoeken en/of materialen te combineren.
- Alternatieve opdrachten met bestaande materialen.
- Materialen inzetten met verschillende oplossingen

Het kan voorkomen dat een aantal onderwijsbehoeftes beter vervuld kunnen worden in de middenbouw. Er wordt dan gekeken of het kind en aantal momenten kan meedraaien in de middenbouw.

³ Zie bijlage = Integratiematrix voor kleuters

Midden- en bovenbouw

Na de signalering wordt samen met de coördinator bekeken wat de onderwijsbehoeftes van het kind zijn. Een gesprek met het kind is hier onderdeel van. De coördinator neemt de test meervoudige intelligentie⁴ af. Deze sluit aan op de integratiematrix, die in het vervolg gebruikt kan worden. Ook wordt automatiseren getoetst.

Hierna wordt een traject ontworpen. Bij dit traject wordt ook aandacht besteedt aan leren leren. Op basis van de Doelen en Vaardigheden lijst van SLO⁵ wordt het 'leren leren' vorm gegeven. Hierbij is aandacht voor de executieve functies. Ook wordt aandacht besteed aan het automatiseren.

- Compacten en verrijken binnen methodes (rekenen, taal en spelling)
- Hogere orde denken binnen zaakvakken (zie ook integratiematrix).
- Verrijken buiten methodes (Acadin, Rekentijger, Smartgames, Onderzoekend leren, ?)

Mocht blijken dat dit nog niet voldoende is voor de betreffende leerling dan wordt er ook verrijking buiten de klas aangeboden:

- Accadin
- Onderzoekend leren
- Workshops (bijv. geometrie)

En verder?

Mocht blijken dat bovenstaande begeleiding binnen en buiten de klas toch niet voldoende is, dan volgt een gesprek met IB, coördinator en leerkracht. Er zijn op dat moment drie opties:

- **Doortoetsen;** om beter inzicht te krijgen in het niveau van het kind. Hierdoor kan de onderwijsbehoefte beter worden afgestemd.
- **Versnellen;** Hierbij wordt de versnellingswijzer en/of de versnellingswenselijkheidlijst gebruikt. In samenspraak met ouders wordt uiteindelijk wel of niet versneld.

⁴ Zie bijlage = Test meervoudige intelligentie (ook digitaal)

⁵ Zie bijlage = Doelen en Vaardigheden lijst SLO

- **Extern onderzoek;** dit om een exacter beeld te krijgen van het IQ of op sociaal emotioneel gebied de behoeftes in beeld te krijgen.

Organisatie

Leerkracht

- Quicksan en checklist onderpresteerders doornemen
- Toetsresultaten scannen op zeer wisselende resultaten
- DHH invullen, overleg met IB en ouders
- Begeleiding binnen de klas.

Intern begeleider

- Bekijkt CITO op opvallende leerlingen.
- Met de leerkracht tijdspad uitstippelen voor kinderen die uit het DHH zijn gekomen en eventueel gesprekken met ouders voeren.

Coördinator

- Scholing team en bouw.
- Toezien op het invullen van Quicksan en signalering onderpresteerders.
- Aanspreekpunt tijdens en na Quicksan.
- Verplichte consultatie na signalering DHH en overige signalering om onderwijsbehoeftes kind verder in kaart te brengen.
- Inloopsprekuren voor leerlingen en begeleiding op verrijking buiten methodes en 'leren leren'.
- Tussentijdse evaluaties.
- Ondersteunen leerkrachten in begeleiding van (hoog)begaafden in de klas. Bijvoorbeeld door observatie, tips, artikelen met achtergrondinformatie, materialen en dergelijke.